

ЮЛІЯ ЄВТУШЕНКО
ORCID ID: 0000-0002-7315-3337
julia.evtushenko@ukr.net

кандидат педагогічних наук, доцент
Державний заклад «Луганський державний медичний університет»
вул. 16 Липня, 36, м. Рівне

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Стаття присвячена дослідженню процесу формування професійної культури лікаря як важливого аспекту підготовки висококваліфікованих медичних фахівців. Здійснено комплексний аналіз теоретичних і практичних аспектів формування професійної культури майбутніх лікарів в освітньому середовищі медичного університету. Досліджено сутність поняття професійної культури лікаря, її структурні компоненти та роль у становленні висококваліфікованого медичного фахівця. Проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід формування професійної культури в системі медичної освіти.

У роботі систематизовано й охарактеризовано основні етапи формування професійної культури: доуніверситетський, університетський, післядипломний і професійний. Визначено ключові чинники впливу на процес формування професійної культури, серед яких: освітнє середовище, якість навчальних програм, професійна мотивація, особистісні характеристики та соціально-культурні чинники.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі та систематизації сучасних підходів до формування професійної культури лікаря в освітньому середовищі медичного університету.

Практичне значення отриманих результатів полягає у визначенні ефективних педагогічних підходів до формування професійної культури лікаря на різних етапах навчання.

Зроблено висновок, що професійна культура є динамічним утворенням, яке потребує постійного розвитку й адаптації до викликів сучасної медицини. Визначено перспективи подальших досліджень у напрямі вдосконалення методів формування професійної культури в системі медичної освіти.

Ключові слова: професійна культура, лікар, медична освіта, етика, компетентність.

YULIA YEVTUSHENKO
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
State Establishment “Lugansk State Medical University”
16 Lypnia str., 36, Rivne

FORMATION OF PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE DOCTORS IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF A MEDICAL UNIVERSITY

*The article focuses on studying the process of forming a physician's professional culture as a crucial aspect of training highly qualified medical professionals. The **research relevance** is determined by the need to prepare highly qualified medical personnel capable of effectively responding to complex challenges in modern medicine, particularly in the context of military operations in Ukraine. In a globalized world, where technology and military realities create complex challenges, physicians need deep medical knowledge, strong professional culture, decision-making skills in extreme conditions, and the ability to provide care under pressure while demonstrating humanism, empathy, and resilience. The **scientific and practical problem** lies in the need to ensure a systematic and comprehensive approach to forming the professional culture of modern physicians. This requires updating educational programs according to international standards, enhancing practical training, developing soft skills, and shaping professional values, with a focus on psychological readiness for working in stressful conditions. **The article aims** to investigate the formation of professional culture among future physicians in medical universities, including methodology, components, and conditions for developing their professional competencies for work in complex and stressful situations. **The research methods** include theoretical analysis, which involves the study of scientific literature, regulatory documents, pedagogical concepts, and historical sources related to the formation of the professional culture of doctors. In addition, the article systematizes theoretical approaches to the development of the professional culture and identifies the main stages and factors that influence this process.*

The paper **analyzes** the essence of professional culture, its components, and its significance for effective medical practice. It **examines** the main stages of professional culture formation: pre-university, university, postgraduate, and professional, and identifies key factors influencing this process.

The **scientific novelty** lies in the comprehensive analysis and systematization of modern approaches to forming physician professional culture in the educational environment. The study presents theoretical substantiation of structural components of professional culture and the mechanisms of its development. The **practical significance** of the research lies in determining effective approaches to forming physician professional culture at different stages of education. It is **concluded** that professional culture is a dynamic process that requires continuous development and adaptation to the conditions of modern medicine.

Key words: professional culture, doctor, medical education, ethics, competence.

Професійна культура лікаря є однією із ключових характеристик, яка визначає його здатність ефективно виконувати свої обов'язки в сучасній системі охорони здоров'я. Вона охоплює етичні норми, комунікативні вміння, професійні знання, а також здатність адаптуватися до змін у медичній галузі. Формування професійної культури лікаря є безперервним процесом, що започатковується задовго до професійної освіти і триває впродовж усієї професійної діяльності, набуває особливої значущості в умовах сучасних викликів, зокрема воєнних дій в Україні. Війна створює додаткові виклики для медичної спільноти, адже лікарі змушені працювати в умовах підвищеного фізичного та психологічного навантаження, обмеженості ресурсів і необхідності швидкого ухвалення критичних рішень. У таких обставинах професійна культура, яка поєднує етичні принципи, критичне мислення, стресостійкість і здатність працювати у кризових ситуаціях, стає визначальним чинником успішності медичної діяльності.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підготовки висококваліфікованих медичних кадрів, здатних ефективно реагувати на складні виклики сучасної медицини, зокрема в умовах воєнних дій в Україні.

Мета статті – комплексне дослідження теоретичних і практичних аспектів формування професійної культури лікаря в освітньому середовищі закладу вищої медичної освіти, визначення методологічних підходів, структурних компонентів і педагогічних умов ефективного розвитку професійно-культурних компетентностей майбутніх медичних фахівців в умовах сучасності, що передбачає готовність до роботи в екстремальних ситуаціях, надання медичної допомоги в умовах обмежених ресурсів і психоемоційного напруження.

Для досягнення мети було визначено такі завдання: здійснити термінологічний аналіз дефініцій поняття «професійна культура лікаря», розкрити концептуальні етапи її становлення; охарактеризувати сутність професійної культури лікаря; проаналізувати етапи формування професійної культури лікаря в різні періоди професійного розвитку; визначити чинники, що впливають на процес формування професійної культури лікаря; окреслити виклики та перспективи формування професійної культури лікаря в сучасному світі.

Останнім часом проблема формування професійної культури лікаря стала об'єктом досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Н. Крилова, Н. Лукашевич, В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень та інші зробили вагомий внесок у теоретичне обґрунтування та методологічне забезпечення вивчення професійної культури фахівців різних галузей [9, с. 118]. Р. Харон присвятила дослідження проблематиці емпатії, обґрунтувала її визначальну роль у процесі лікування та комплексного підходу до терапії різних захворювань [6, с. 1897]. С. Бекет і Г. Іпніс зосередили увагу на вивченні комунікативної взаємодії лікаря з пацієнтом як ключового елементу професійної культури спілкування, розкрили механізми ефективної співпраці [5, с. 19]. Л. Коррі та Дж. Мейсон розробили методичні рекомендації та довідникові матеріали щодо набуття професійних комунікативних навичок і проведення фахового діалогу в медичній практиці [8, с. 256].

Дослідження зарубіжних учених заклали основу для розуміння професійної культури лікаря, а вітчизняні науковці зробили значний внесок у розвиток цієї проблематики, досліджували різні аспекти цього багатогранного процесу й адаптували світові концепції до національного контексту. Так, Г. Єпіфанцева, М. Лісовий і О. Уваркіна зосередилися на вивченні формування комунікативної та іншомовної компетентності студентів-медиків. О. Андрійчук, І. Кузнецова і М. Тараришкіна вивчали питання формування окремих професійно-особистісних якостей майбутніх лікарів. Дослідження Я. Кульбашної були спрямовані на формування професійної компетентності майбутніх стоматологів [4, с. 38]. Такі дослідники, як Ю. Віленський, А. Грандо, Н. Касевич, В. Москаленко,

приділили особливу увагу питанням медичної етики та її взаємозв'язку із професійною культурою [3, с. 247].

Незважаючи на значний науковий доробок щодо професійної культури лікаря, питання потребує подальшого глибокого вивчення, особливо в контексті динамічних змін у системі охорони здоров'я та нових викликів сучасної медичної практики.

Для глибшого розуміння досліджуваної проблеми проведемо ґрунтовний термінологічний аналіз ключового поняття «професійна культура лікаря», розглянемо його крізь призму різних наукових підходів, що дозволить нам глибше зрозуміти його структуру та значення в контексті підготовки медичних працівників.

Професійна культура лікаря – це поєднання загальнокультурних, професійних і особистісних аспектів, що базується на трьох ключових компонентах, як-от:

– знання – базові медичні дисципліни, доказова медицина, принципи діагностики та лікування, а також безперервне навчання;

– уміння – клінічні, комунікативні, організаційні й аналітичні навички, необхідні для професійної діяльності;

– етичні норми – морально-етичні принципи, медична етика, деонтологія та професійна відповідальність [2, с. 11].

Формування професійної культури лікаря передбачає гармонійний розвиток усіх цих компонентів, що є основою ефективної та відповідальної медичної практики. Водночас у науковому середовищі існують різні погляди на зміст і структуру цього поняття, що зумовлює необхідність ґрунтовного теоретичного аналізу. Аналіз наукової літератури дозволить нам виокремити кілька основних підходів до визначення поняття «професійна культура лікаря»:

1. Соціокультурний підхід. Професійна культура лікаря є частиною загальної культури суспільства, формується під впливом соціальних норм, традицій і етичних цінностей. Велике значення має врахування культурного контексту пацієнта (релігійні переконання, соціальний статус, особливості комунікації), що зміцнює довіру між лікарем і пацієнтом [9, с. 117].

2. Психологічний підхід зосереджується на впливі психологічних чинників на професійну діяльність лікаря. Ключові аспекти: емпатія, активне слухання, розуміння емоційного стану пацієнта, адаптація поведінки, емоційна стійкість, стресостійкість і саморефлексія для ефективної роботи у складних ситуаціях [7, с. 7].

3. Педагогічний підхід розглядає професійну культуру лікаря як результат цілеспрямованого навчального процесу, у якому важливу роль відіграють методи активного навчання. Використання проблемно орієнтованого навчання, рольових ігор, кейс-методів і симуляційних тренінгів дозволяє студентам відпрацьовувати не лише клінічні навички, а й етичні принципи та поведінкові моделі у професійних ситуаціях. Значна увага приділяється формуванню критичного мислення, здатності аналізувати складні морально-етичні дилеми й ухвалювати обґрунтовані рішення відповідно до принципів медичної етики та деонтології. Отже, педагогічний підхід сприяє комплексному розвитку майбутніх лікарів, готує їх до реальної практики в умовах сучасної медицини [2, с. 27].

Отже, результати проведеного аналізу наукових досліджень свідчать про тісний взаємозв'язок понять «професійна культура» та «професіоналізм». Професійна культура розглядається як інтегральний складник професіоналізму, який охоплює не лише високий рівень фахової майстерності та технічної компетентності, але й морально-етичну відповідальність лікаря перед суспільством, його здатність до емпатії, культуру спілкування з пацієнтами та колегами, а також постійне прагнення до професійного самовдосконалення. Таке комплексне розуміння професійної культури підкреслює її фундаментальну роль у становленні справжнього професіонала медичної галузі [1, с. 35].

Узагальнюючи різні підходи, можемо запропонувати таке визначення: професійна культура лікаря – це інтегративна характеристика особистості фахівця медичної галузі, що відображає рівень опанування професійних знань, умінь і навичок, сформованість професійно-етичних цінностей і особистісних якостей, які забезпечують ефективне виконання професійних функцій і постійне професійне самовдосконалення.

Зважаючи на розмаїття підходів до вивчення професійної культури лікаря, важливо розглянути сутність цього поняття, щоб зрозуміти його глибину та багатоаспектність, визначити її складники, функції та роль у медичній практиці. Адже саме через структурні компоненти професійна культура набуває конкретних рис, що визначають професійну компетентність, етичну відповідальність і ефективність

лікарської діяльності. Розглянемо основні компоненти, які формують професійну культуру лікаря та забезпечують її реалізацію в медичній практиці:

- етичний компонент: гуманізм і емпатія, дотримання принципів медичної етики, моральна стійкість;
- професійний компонент: фахова компетентність, навички роботи в умовах дефіциту ресурсів, військово-медична підготовка;
- комунікативний компонент: здатність взаємодіяти з пацієнтами та їхніми родичами, командна робота, міжкультурна комунікація;
- когнітивний компонент: стресостійкість, емоційний інтелект, психологічна підтримка;
- соціальний компонент: соціальна відповідальність, повага до прав людини, підтримка соціальної єдності;
- інноваційний компонент: адаптивність до нових умов, використання сучасних технологій, розвиток інноваційного мислення.

Зважаючи на багатогранність професійної культури лікаря та її особливу значущість в умовах воєнного стану, важливо детально розглянути функції, які виконує лікар у своїй професійній діяльності, як-от:

- медична функція (охоплює діагностику, лікування та профілактику захворювань, зокрема, надання невідкладної допомоги у кризових ситуаціях);
- етична функція (забезпечує дотримання моральних принципів, як-от гуманізм, конфіденційність і повага до гідності пацієнта);
- комунікативна функція (ефективне спілкування з пацієнтами, їхніми родичами та колегами, що сприяє налагодженню довірливих відносин і покращенню результатів лікування);
- психологічна функція (зосереджена на підтримці емоційної стійкості лікаря та пацієнтів, особливо у стресових чи екстремальних умовах);
- освітня функція (передбачає навчання пацієнтів правил профілактики, підготовку молодих фахівців і просвітницьку діяльність);
- організаційна функція (включає координацію роботи медичного персоналу, ведення документації та управління ресурсами).

Усі ці функції інтегруються в рамках професійної культури лікаря, яка є основою його ефективної та етично зрілої діяльності. Високий рівень професійної культури лікаря є запорукою успішного виконання цих функцій і підтримки здоров'я суспільства в екстремальних ситуаціях.

Розглянуті функції лікаря відображають комплексний характер його професійної діяльності та високі вимоги до фахової підготовки. Ефективна реалізація цих функцій можлива лише за умови сформованості професійної культури, яка інтегрує особистісні та професійні якості медика, визначає якість його діяльності. Особливої значущості професійна культура лікаря набуває в сучасних реаліях через низку аспектів.

По-перше, професійна культура забезпечує інтеграцію фахових компетентностей, етичних принципів і особистісних якостей лікаря, що дозволяє ухвалювати виважені рішення у критичних ситуаціях і ефективно діяти в умовах підвищеного стресу й обмежених ресурсів.

По-друге, в умовах воєнного стану професійна культура стає основою психологічної стійкості лікаря, допомагає зберігати самоконтроль і професіоналізм під час роботи з пораненими, травмованими пацієнтами та в ситуаціях масового надходження постраждалих.

По-третє, вона виступає регулятором професійної взаємодії, забезпечує ефективну комунікацію з пацієнтами, їхніми родичами та колегами в умовах підвищеної емоційної напруги та невизначеності.

По-четверте, професійна культура сприяє збереженню гуманістичних цінностей медичної професії навіть у найскладніших обставинах, допомагає лікарю залишатися вірним принципам медичної етики та деонтології.

По-п'яте, вона забезпечує адаптивність і гнучкість професійної діяльності, дозволяє лікарю ефективно працювати в нестандартних умовах, швидко опановувати нові методи роботи та пристосовуватися до змінних обставин надання медичної допомоги.

По-шосте, професійна культура стає основою для ухвалення етично складних рішень в умовах обмежених ресурсів і часу, допомагає знаходити оптимальний баланс між потребами різних пацієнтів і можливостями медичної системи.

Професійна культура лікаря нерозривно пов'язана з поняттями професійної компетентності й етики, утворює цілісну систему професійно-особистісних характеристик медичного працівника. Якщо професійна компетентність забезпечує належний рівень фахових знань, умінь і навичок для здійснення медичної діяльності, а етика визначає морально-ціннісні орієнтири у взаємодії з пацієнтами та колегами, то професійна культура, на нашу думку, виступає інтегральним показником, що відображає здатність лікаря гармонійно поєднувати високий професіоналізм із моральними імперативами медичної справи. Ця тріада взаємопов'язаних елементів формує підґрунтя для ефективної, морально відповідальної та гуманістично спрямованої лікарської діяльності, що відповідає викликам сучасної медицини й очікуванням суспільства.

Водночас ключову роль у формуванні професійної культури лікаря відіграє медична освіта, яка не лише передає знання і навички, а й сприяє становленню ціннісних орієнтирів і професійних переконань майбутніх лікарів, закладає основи знань, навичок і етичних норм, які необхідні для ефективної медичної практики. Розглянемо основні аспекти цього впливу на основі наукових досліджень:

- комплексний підхід до підготовки (медична освіта забезпечує не лише фахові знання, а й розвиток особистісних якостей, зокрема комунікативних навичок, етичних норм і професійної відповідальності);
- упровадження етичних стандартів (майбутні лікарі опановують моральні норми, які регулюють взаємодію з пацієнтами та колегами, формують здатність ухвалювати етичні рішення);
- професійно-комунікативна культура (розвиток ефективного спілкування, що напряму впливає на якість медичних послуг і задоволеність пацієнтів);
- сучасні методи навчання (інтерактивні заняття та рольові ігри сприяють практичному засвоєнню етичних норм, критичного мислення та самостійності в ухваленні рішень);
- безперервний розвиток (професійна культура лікаря передбачає постійне вдосконалення, самоосвіту й усвідомлення шляхів подальшого професійного зростання).

Для формування професійно-комунікативної культури у студентів-медиків використовуються різноманітні методики, які сприяють розвитку їхніх комунікативних навичок, етичних норм і здатності до ефективної взаємодії з пацієнтами: соціально-педагогічні тренінги, кейс-методи, рольові ігри, діалогові технології навчання, інформаційно-освітні блоги, метод проєктів.

Отже, медична освіта відіграє ключову роль у формуванні професійної культури лікаря, закладає фундамент знань, етичних норм і поведінкових моделей, необхідних для ефективної медичної практики. Проте цей процес не є одномоментним – він відбувається поступово, проходить через етапи професійного становлення, кожен із яких має свої особливості та завдання. Розглянемо етапи формування професійної культури лікаря:

1. Доуніверситетський етап. Цей етап є підґрунтям для формування майбутньої професійної культури лікаря. У школі, сім'ї та через ранній соціальний досвід майбутні медики отримують базові уявлення про моральність, відповідальність, людяність і емпатію. Особливу роль відіграють сімейні цінності; перші уявлення про медичну професію (через родинні традиції чи популяризацію медичних професій у ЗМІ); шкільна освіта, де закладаються основи критичного мислення, логіки й гуманізму.

2. Університетський етап. Це ключовий етап у формуванні професійної культури лікаря. У закладах вищої медичної освіти здобувачі вищої освіти отримують фундаментальні знання з медицини та гуманітарних дисциплін, формують етичні й соціальні компетенції. У навчальний процес входять:

- дисципліни, що розвивають медичну етику (біоетика, деонтологія, медичне право, психологія та медична комунікація, паліативна та хоспісна медицина, клінічна етика);
- практичні заняття у клініках і симуляційних центрах, що допомагають розвинути комунікативні та практичні навички;
- участь у волонтерських і наукових проєктах, які розширюють соціальний досвід здобувачів вищої освіти.

3. Післядипломний етап. На цьому етапі професійна культура закріплюється та вдосконалюється через практичну діяльність під час інтернатури, резидентури та стажування. Молоді лікарі працюють під керівництвом досвідчених наставників, які допомагають адаптуватися до реальних умов медичної практики. Важливу роль відіграють наставництво (менторство), перший досвід роботи з пацієнтами, розвиток стресостійкості та критичного мислення.

Етапи формування професійної культури лікаря показують, як поступово, крок за кроком, будується фундамент етичних, моральних і професійних норм, необхідних для ефективної медичної практики.

Однак важливо зазначити, що цей процес не відбувається ізольовано – на формування професійної культури лікаря впливає ціла низка чинників, які, своєю чергою, можуть як сприяти, так і ускладнювати цей шлях. Розглянемо основні з них, адже саме вони визначають, яким чином культура лікаря розвивається і стає готовою до викликів, що постають перед медичною спільнотою, зокрема в умовах кризових ситуацій.

Основні чинники, які впливають на формування професійної культури лікаря:

- освіта: теоретичні знання, практичні навички, медична етика, професійні стандарти, взаємодія з пацієнтами та колегами, здатність до самоосвіти;
- медичне середовище: культура колективу, професійні стандарти, адаптація до норм медичної практики;
- соціокультурний вплив: ставлення до медицини, соціальний контекст, формування професійної відповідальності;
- економічні умови: баланс між етичними вимогами та фінансовими реаліями, стресостійкість, адаптація до змін;
- кризові ситуації: війни, епідемії, робота у стресових умовах, моральні випробування, ухвалення рішень у надзвичайних обставинах;
- науково-технічний прогрес: освоєння нових технологій, адаптація до змін у медицині, розвиток професіоналізму.

Отже, як ми бачимо, формування професійної культури лікаря є результатом складної взаємодії внутрішніх і зовнішніх чинників, де кожен із них має своє значення на різних етапах становлення. Важливим є те, що лікар не лише повинен орієнтуватися на професійні й етичні стандарти, а й адаптуватися до змінюваних умов, з урахуванням впливу різноманітних чинників, що виникають як у медичному середовищі, так і в ширшому соціокультурному й економічному контексті.

У сучасних реаліях, особливо під час складних соціальних і політичних обставин, ми стикаємося з новими викликами, які значно змінюють традиційне уявлення про професійну культуру. Воєнний стан і гуманітарна криза створюють специфічні умови для роботи медиків, що впливають на їхній професіоналізм, моральні принципи та здатність адаптуватися до нових реалій. У зв'язку із цим постають питання: які нові виклики перед лікарями ставить сучасний світ? як ці умови можуть вплинути на подальше формування їхньої професійної культури? Розглянемо ключові виклики у формуванні професійної культури лікаря:

- етичні дилеми (лікарі ухвалюють складні рішення, що впливають на життя пацієнтів, з дотриманням моральних норм і професійної відповідальності);
- технологічні виклики (цифрова медицина змінює діагностику й лікування, потребує адаптації до нових технологій);
- баланс між технологіями та людяністю (важливо зберегти особистий підхід до пацієнта, не зводячи медицину лише до технологій);
- професійне вигорання (стрес і навантаження підвищують ризик емоційного виснаження, що впливає на якість допомоги);
- міжкультурна комунікація (робота в багатонаціональному середовищі потребує толерантності й культурної компетентності);
- економічні чинники (баланс між комерціалізацією медицини та доступністю якісної допомоги);
- безперервне навчання (постійне оновлення знань та інтеграція нових досягнень у практику);
- командна робота (важливість комунікативних навичок і співпраці для ефективного лікування);
- правова відповідальність (знання медичного права й етичних норм для обґрунтованих рішень);
- інформаційне перевантаження (навчитися відбирати достовірну інформацію і ефективно управляти знаннями);
- баланс між професійною діяльністю і особистим життям (психологічна рівновага та профілактика вигорання для довготривалої працездатності).

Незважаючи на численні виклики, які постають перед сучасною медициною, вони ж відкривають нові горизонти для розвитку професійної культури лікаря. Кожен виклик можна розглядати як стимул для позитивних змін та інновацій у медичній практиці. Зупинимось на основних перспективах, які формуються у відповідь на сучасні виклики:

- реформа медичної освіти (інтерактивні методи, симуляції, міждисциплінарний підхід для якісної підготовки лікарів);

- підвищення ролі безперервного професійного розвитку (конференції, стажування, онлайн-курси для вдосконалення знань і етики);
- розвиток комунікативних навичок (емоційний інтелект і психологічна підтримка для кращої взаємодії з пацієнтами);
- етична компетентність (вирішення етичних дилем, баланс між медичними, юридичними та моральними аспектами);
- сприятливе професійне середовище (підтримка колег, мотивація, мінімізація професійного вигорання);
- технологічні інновації (штучний інтелект, телемедицина, дистанційний моніторинг, VR для навчання);
- персоналізована медицина (лікування з урахуванням генетичних, екологічних і lifestyle-чинників);
- міждисциплінарна співпраця (взаємодія між спеціальностями, інтеграція із психологією та соціальною роботою).

Ці перспективи окреслюють майбутнє професійної культури лікаря, яке потребує постійного розвитку й адаптації до нових викликів у сфері охорони здоров'я.

Висновки. У результаті проведеного дослідження здійснено комплексний аналіз процесу формування професійної культури лікаря та досягнуто поставлену мету через вирішення визначених завдань. Здійснено термінологічний аналіз поняття «професійна культура лікаря», виявлено його багатоаспектний характер. Установлено, що процес формування професійної культури відбувається поетапно – від початкового ознайомлення з медичною етикою до глибокого усвідомлення морально-етичних норм і впровадження їх у практичну діяльність. Визначено й охарактеризовано основні етапи формування професійної культури лікаря, починаючи від базової підготовки в закладі вищої освіти до постійного професійного розвитку протягом усієї кар'єри. Виявлено ключові чинники впливу на формування професійної культури лікаря. Описані сучасні виклики та перспективи формування професійної культури в сучасному медичному середовищі.

Перспективи подальших наукових досліджень передбачають вивчення міжнародного досвіду формування професійної культури лікаря та можливостей його адаптації до українських реалій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колісник-Гуменюк Ю. Формування професійно-етичної культури майбутніх фахівців у процесі гуманітарної підготовки в медичних коледжах : монографія. Львів : Край, 2013. 296 с.
2. Наливайко О. Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки : дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця : Вінницький ДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2016. 286 с.
3. Полковников Я. Структурно-компонентний аналіз професійної культури майбутніх лікарів-стоматологів. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2024. № 22. С. 245–256. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.22.2024.320163>.
4. Трегуб С. Вітчизняний та зарубіжний досвід формування професійної культури спілкування майбутніх лікарів у медичних вишах. *Гуманітарні виміри сучасної медичної освіти: міждисциплінарний діалог* : колективна монографія / відп. ред. Д. Москвітін; Запорізький державний медичний університет. Запоріжжя, 2020. С. 36–41.
5. Beckett C.D., Ipnis G. Collaborative Communication: Integrating SBAR to Improve Quality/Patient Safety Outcomes. *Journal for Healthcare Quality*. 2009. № 31 (5). P. 19–28. <https://doi.org/10.1111/j.1945-1474.2009.00043.x>.
6. Charon R. The patient-physician relationship. Narrative medicine: a model for empathy, reflection, profession, and trust. *JAMA*. 2001. № 286. P. 1897–1902. DOI: 10.1001/jama.286.15.1897.
7. Derevianko T., Zviagolska I. Формування особистості майбутнього лікаря в контексті позааудиторної роботи на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології: досвід і перспективи. *Медична освіта*. 2020. № 1. С. 5–10. <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2020.1.10984>.
8. Mc. Corry L.K., Mason J. Communication Skills for the Healthcare Professional. Burlington, MA : Jones & Bartlett Learning, 2020. 264 p.
9. Vorona I., Prokor I. Професійна культура в контексті підготовки майбутнього лікаря. *Медична освіта*. 2020. № 1. С. 117–121. <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2020.1.11005>.

REFERENCES

1. Kolisnyk-Humeniuk, Yu. (2013). *Formuvannia profesiino-etychnoi kultury maibutnikh fakhivtsiv u protsesi humanitarnoi pidhotovky v medychnykh koledzhakh* [Formation of professional and ethical culture of future specialists in the process of humanitarian training in medical colleges]. Lviv: Krai [in Ukrainian].
2. Nalyvaiko, O. (2016). Formuvannia profesiinoi kultury maibutnikh simeinykh likariv u protsesi kontekstnoi pidhotovky [Formation of professional culture of future family doctors in the process of contextual training]. *Candidate's thesis*. Vinnytsia: Vinnytskyi DPU imeni Mykhaila Kotsiubynskoho [in Ukrainian].
3. Polkovnikov, Ya. (2024). Strukturno-komponentnyi analiz profesiinoi kultury maibutnikh likariv-stomatolohiv [Structural and component analysis of the professional culture of future dentists]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty – Teacher professionalism: theoretical and methodological aspects*, 22, 245–256. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.22.2024.320163> [in Ukrainian].
4. Trehub, S. (2020). Vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid formuvannia profesiinoi kultury spilkuvannia maibutnikh likariv u medychnykh vyshakh [Domestic and foreign experience of forming a professional culture of communication of future doctors in medical universities]. *Humanitarni vymiry suchasnoi medychnoi osvity: mizhdystsyplinarnyi dialoh – Humanitarian dimensions of modern medical education: interdisciplinary dialogue*, (pp. 36–41). Zaporizhzhia: Zaporizkyi derzhavnyi medychnyi universytet [in Ukrainian].
5. Beckett, C.D., & Kipnis, G. (2009). Collaborative Communication: Integrating SBAR to Improve Quality/Patient Safety Outcomes. *Journal for Healthcare Quality*, 31, 19–28 <https://doi.org/10.1111/j.1945-1474.2009.00043.x> [in English].
6. Charon, R. (2001). The patient-physician relationship. Narrative medicine: a model for empathy, reflection, profession, and trust. *JAMA*, 286, 1897–1902. DOI: 10.1001/jama.286.15.1897 [in English].
7. Derevianko, T., & Zviagolska, I. Formuvannia osobystosti maibutnoho likaria v konteksti pozaaudytornoj roboty na kafedri mikrobiolohii, virusolohii ta imunolohii: dosvid i perspektyvy [Formation of the future doctor's personality in the context of extracurricular activities at the department of microbiology, virology and immunology: experience and prospects]. *Medychna osvita – Medical education*, 1, 5–10. <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2020.1.10984> [in Ukrainian].
8. Mc.Corry, L.K. & Mason, J. (2020). *Communication Skills for the Healthcare Professional*. Burlington, MA: Jones & Bartlett Learning [in English].
9. Vorona, I., & Prokop, I. (2020). Profesiina kultura v konteksti pidhotovky maibutnoho likaria [Professional culture in the context of training a future doctor]. *Medychna osvita – Medical education*, 1, 117–121. <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2020.1.11005> [in Ukrainian].